

G. van VOEREN, VELTMANS en OVERMAAS. *Een priester die streed voor godsdienst en moedertaal. Het Davidsfonds in het land van „over de Maas”*. Uitgave van de Bond der Vlamingen van Oost-België, Plein 8, 3700 Tongeren. 237 blz., geïllustreerd, 675 Bfr.

Met dit boek rondt G. van Voeren, eigenlijk de bekende en actieve voorzitter van de Bond der Vlamingen van Oost-België, Jos. Goeverneur, zijn trilogie over de strijd voor het Nederlands karakter van de Voerstreek en van het Land

van Overmaas af, waarin de pastoor van Sint-Maartens-Voeren Hendrik Veltmans als spilfiguur fungeert. Ook hier staat deze pionier centraal. Het eerste kapittel (blz. 13-36) is helemaal aan hem gewijd en karakteriseert hem als mens vanuit verschillende gezichtshoeken. Veltmans, die pas op 54-jarige leeftijd in 1920 pastoor van een van de Voerdorpen werd, wordt hier beschreven als een goed mens, een actieve priester-leider, een consequent flamingant, die zich op grond van zijn verleden, zijn humane geestesgesteldheid en culturele superioriteit heel wat kon permitteren t.o.v. zijn hiërarchische oversten en die rechtlijnig nastreefde wat hij wilde: de Vlaamse Beweging te wekken en te bevorderen in de Voerstreek, niet als „bevrijdingstheoloog”, maar als „bevrijdingswerker” (blz. 38). Zijn activiteiten ten voordele van de culturele verheffing van het volk van de Voer door de bevordering van de volks- en moedertaal waren legio. Op blz. 44 vinden we zijn Vlaams-actieplan uit 1928 in 9 punten geformuleerd: de rol van de geestelijkheid en van de studerende jeugd, van de verenigingen en van de pers beschouwde hij als doorslaggevend naast het contact met het nabije Limburg. Na jaren van strijd o.a. met Fl. Grammens en zelfs na de moeilijke tijden na W.O. II klinkt uit zijn tussenbalans van 1951 (blz. 57) met enig voorbehoud een betrekkelijk optimistische toon. Het tweede kapittel, dat talrijke citaten van pastoor Veltmans en allerhande documenten bevat, gaat echter niet verder dan 1962-63, toen de Voergemeenten officieel bij Limburg kwamen en de gevaarlijke faciliteitenregeling werd ingevoerd, die in België doorgaans tegen de Vlamingen uitdraait.

De Voergemeenten zijn in feite slechts een deel van het gebied van Overmaas, waarvan het gehele oostelijke deel ten slotte voor de Germaanse volkstaal officieel is verlorengedaan. Na 1910 heeft het Davidsfonds gepoogd hier weerwerk te verrichten. De activiteiten van de afdelingen te Wezet en te Eupen en van de Gewestbond Overmaas gedurende het interbellum worden hier nogal uitvoerig beschreven. Het is interessant te vernemen dat in de jaren dertig 200 tot 400 inwoners van dit gebied naar de IJzerbedevaart trokken. De animositeit na de annexatie van Aubel en Montzen en andere gemeenten bij het Derde Rijk alsook een aantal persoonlijke tegenstellingen hebben in 1948-50 de Davidsfondsactie doen uitdoven.

Naast Veltmans hebben een aantal andere personen verdienstvol werk verricht in het gebied over de Maas. In het vierde kapittel (Ere wie ere toekomt) worden zij in korte biografische overzichten gehuldigd, zo o.a. Frans Darcis, Jef Franssens, die vooral in Montzen actief was en in 1940 griffier van Grammens werd, Dr. Jozef Langohr, J. Vercken de Vreuschemen en de in Bergen-Belsen omgekomen priester Renardy.

Goeverneurs boeken bevatten een schat van bekende en minder bekende gegevens over de Vlaamse ontvoogdingsstrijd in het Noordoosten van de vroegere provincie Luik, met name voor de periode vóór 1945-48, en zijn noodzakelijke lectuur voor hen die de achtergronden willen begrijpen van de lotgevallen van de Limburgsprekende gebieden aan de Wezer, de Voer en de Geul in de 20ste eeuw.

G. de Smet